

روایت تهران

«ارباب خلیل»
باغدار معروف محله کن

بهترین قصه‌های تاریخی تهران جایزه می گیرند

صفحه «روایت تهران» که پیش روی شماست، از این پس به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذرها، واقعه‌های تاثیرگذار و تاریخ شفاهی طهران تعلق خواهد داشت؛ با عکس‌های بازمانده از خاطرات تهران دیرروز و قصه‌ها و ماجراهای پس‌پشت این عکس‌ها شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماست ما را همراهی کنید. «همیشه‌ری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و به شما «همیشه‌ریان همراه» هدیه‌ای تقدیم می‌کند. نشانی و شماره تماس ما: mahaleh@hamshahri.org - ۴۴۴-۲۳۲۴۵۵

چنارهای خیابان ولیعصر (عج) ریشه در محله کن دارد

ارباب خلیل و خزانه چنارهای مرغوب

سمریا باباجانپور
روزنامه‌نگار

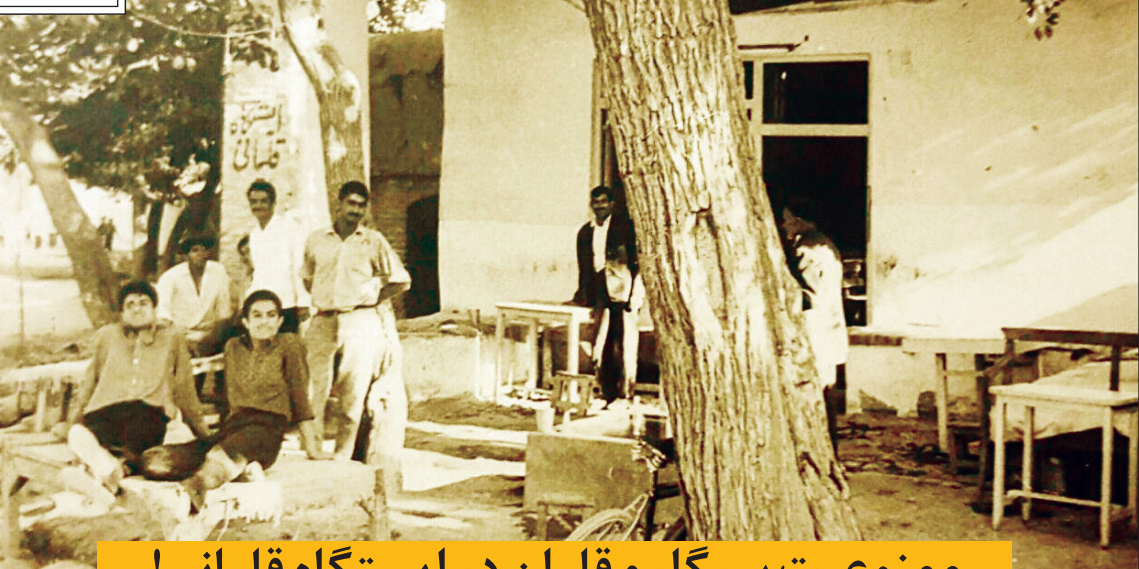
اگر چه فاصله محله «کن» تا طولانی‌ترین خیابان خاورمیانه زیاد است اما چنارهای خوش قد و بالای خیابان ولیعصر (عج) ریشه در تاریخ کن دارند و تبار و اصل و نژادشان را باید در این محله قدیمی تهران جست‌وجو کرد. عبدالله مستوفی در کتاب «شرح زندگانی من یا تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجار به» نوشته است: «در اوایل دهه ۱۳۲۰، در خیابان پهلوی به فاصله هر دو متر، یک چنار و بین هر دو چنار یک بوته گل سرخ کاشتند؛ بنابراین در دو سوی مسیر ۱۸ کیلومتری خیابان مجموعاً ۱۸ هزار چنار کاشته شد. البته برخی این تعداد را تا ۲۴ هزار اصله نیز برآورد کرده‌اند. «ارباب خلیل» باغدار معروف محله کن، چنارهای جوان را از خزانه چنار «باغ نو» سوار بر اسب و الاغ می‌کرد و راهی خیابان ولیعصر (عج) فعلی می‌شد. فرزند خلیل رحیمی می‌گوید: «پدرم باغدار بود. زمانی که از «بلدیه» اعلام کردند قرار است سر تاسر خیابان ولیعصر (عج) پهلوی سابق را چنار بکارند، نخستین نفر پدرم را انتخاب کردند. باغداران شمیرانی پدرم را خوب می‌شناختند. قرار شد نهال‌های چنار از کن راهی تهران شود. چون نهال‌های چنار روستای کن بسیار مرغوب و معروف بود. «رحیمی» می‌گوید: «پدرم تعریف می‌کرد که وقتی نهال‌ها کاشته شد، شهردار وقت تهران، دستی روی نهال‌ها کشید و با تعجب گفت احتمالاً این درخت‌ها ریشه ندارند. چطور ممکن است این قدر سریع کاشته شود؟ خبر به «رضاشاه» رسید. آمد و دستور داد چند نهال را از خاک دریا برونند. همه تعجب کردند. نهال‌ها نه تنها ریشه داشتند بلکه ریشه‌ها قطور و به هم تنیده بودند.»

ارباب خلیل در محلی به نام «باغ نو» در روستای کن خزانه چنار درست کرده بود یعنی پدر درخت را به فاصله‌های کم کنار هم کاشته بود و بعداً اینکه به یک نهال تبدیل می‌شد آنها را برای کاشت به سمت طولانی‌ترین خیابان خاور میانه می‌فرستاد.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

ممنوعیت سیگار و قلیان در ایستگاه قلیانی!

مریم باقرپور
روزنامه‌نگار

با گذشت بیش از یک قرن هنوز هم بین اهالی به ایستگاه قلیونی شهرت دارد اما در این سال‌ها رنگ قلیان به خود ندیده و بیشتر باتوق رهگذران و افرادی است که مانند گذشته‌های دور برای خوردن صبحانه یا نوشیدن چای زمانی را در آن سپری می‌کنند؛ ایستگاهی که در دست در تقاطع خیابان گلاب و بزرگراه فضل‌الله‌نوری قرار دارد. به گفته کاسبان قدیمی محله، قدمتش به بیش از ۱۵۰ سال قبل می‌رسد، روزگاری که همه اطرافش را باغ‌های بزرگ پر کرده بود. ابراهیم حسینی در یادداشتی می‌گوید: «ایستگاه قلیونی یا همان قهوه‌خانه حدادی، صبح‌ها میزبان باربرانی بود که از کن و سولقان راه میدان گمرک را در پیش می‌گرفتند و اینجا صبحانه می‌خوردند. ظاهراً هم پیرمردان

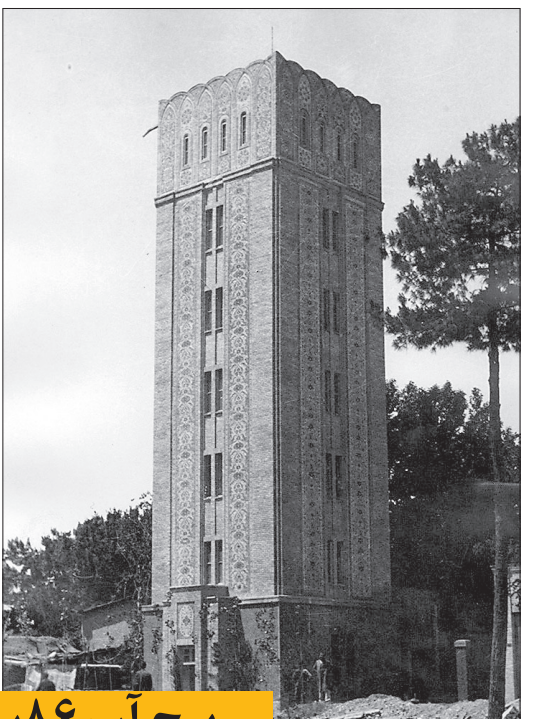
و مالکان طرشتی در آن جمع می‌شدند. ایستگاه قلیونی، تا حدود یک قرن قبل در اختیار فردی به نام کر بلائی غلامعلی بود و بعدها به حسینعلی حدادی رسیده فردی که هم‌زمان با قهوه‌خانه‌داری، ماه رمضان نقالی هم می‌کرد. اما با ورود تلویزیون پرده نقالی به پستورفت، او سال ۱۳۱۷، ۳۰ تومان داد و برای قهوه‌خانه تلویزیون خرید. حسینمردی می‌گوید: «پدرم می‌گفت، تلویزیون که آمد، دیگر جای سوزن انداختن در قهوه‌خانه نبوده؛ ملت می‌آمدند و ساعت‌ها پای تلویزیون می‌نشستند.» حدادی که حدود ۸ دهه مسئولیت ایستگاه قلیونی را به عهده داشت، به تازگی فوت کرده است. در قهوه‌خانه او از همان ابتدا دو چیز ممنوع بود: سیگار و قلیان. اما با این حال بسیاری به قهوه‌خانه‌اش مراجعه کرده و عکس یادگاری می‌گرفتند.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

برج آب ۸۶ ساله در قلب پایتخت

طبقه بالایی جریان داشته باشد. تاریخ دقیق ساخت برج آب بانک ملی سال ۱۳۱۵ است که روی کاشی نمای شرقی برج حک شده است. این اثر تاریخی به عنوان یکی از ۱۱ اثر ملی در قلب تهران قدیم و در محله امام خمینی (ره) واقع شده است که در تاریخ ۱۱ مرداد ۱۳۷۶ با شماره ۱۹۱۱ به برج آب بانک ملی، با ساختمان بانک ملی که در مجاورت آن قرار گرفته، ارتباطی ندارد و فقط همنام با این مؤسسه مالی است. برج‌های آب در دسته‌بندی میراث صنعتی بخشی از میراث صنعت هیدرولیک محسوب می‌شوند و در ایران چند نمونه برج آب شاخص وجود دارد که به ثبت ملی رسیده و برج آب بانک ملی یکی از آنهاست. بازدید از این برج به دلیل قرار گرفتن در محوطه بانک ملی، ممکن نیست.

تورا روزبهانی
روزنامه‌نگار

سازمهای بلندی در تهران قدیم برای ذخیره آب مصرفی و آبیاری بنا شده بود که به برج آب شهرت داشت. برخی از این سازه‌ها به شکل منبع آهنی بود و برخی هم مانند «برج آب بانک ملی» که یکی از مهم‌ترین برج‌های شهر تهران محسوب می‌شد، معماری متفاوت و زیبایی داشت. برجی که ۸۶ سال از قدمتش می‌گذرد، اما هنوز هم پابرجاست. قدمت برج آب بانک ملی، به دوره قاجار برمی‌گردد. این برج آب که در ۷ طبقه بنا شده برای استفاده ذخیره آب چاه‌ها در آبیاری فضای سبز ساخته شده است. در تهران قدیم برج‌های آب را با توجه به نیاز منطقه در اندازه‌ها و اشکال مختلف می‌ساختند، برای همین برج بانک ملی به گونه‌ای ساخته شده که آب با فشار تا

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

نخستین ایستگاه رادیویی ایران کجا بود؟

بهاره خسروی
روزنامه‌نگار

نخستین کسی که متوجه شد، می‌توان از بی‌سیم به‌عنوان یک وسیله ارتباطی استفاده کرد «مارکونی» ایتالیایی بود که بعدها به نام مخترع رادیو معروف شد. اما پای رادیو ۲۰ سال پس از ظهور آن، به ایران باز شد. نیمه‌های سال ۱۳۰۳ بود که راه‌اندازی تأسیسات بی‌سیم در ایران بر گردن وزارت «جنگ» گذاشته شد. در همان دوران، ساختمان بی‌سیم در جاده شمیران و عمارت کلاه‌فرنگی ناصرالدین‌شاه، ساخته و سنگ بنای تأسیسات رادیو در این ساختمان گذاشته شد. کار رادیو در ابتدا مخایره پیام برای وزارت جنگ بود. ششم اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۰۵، بی‌سیم تهران با مخایره نخستین پیام از «روسیه» آغاز به کار کرد. بی‌سیم تهران با همه فراز و فرودها فعالیتش را ادامه داد تا به اردیبهشت‌ماه

سال ۱۳۱۸ رسید. سرانجام چهارم اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۱۹ بود که نخستین ایستگاه رادیویی ایران در عمارت کلاه‌فرنگی افتتاح شد. طبقه اول ساختمان رادیو شامل یک اتاق انتظار و دستگاه‌های فرستنده و تقویت‌کننده بود و طبقه دوم از یک اتاق تشکیل می‌شد که با نصب پرده در سقف و دیوار کردن در ورودی و خروجی و سیجان کاری دیوارهای داخلی، شبیه استودیو شده بود. نکته جالب ماجرا در استفاده همگانی از رادیو، تلفظ واژه انگلیسی آن بود. خیلی‌ها به آن «رادبول» یا «جعبه جادویی» می‌گفتند. دکتر عیسی صدیق‌اعلم، نخستین مدیر رادیو تهران بود و «ملک‌الشعرای بهار» در روزهای نخست تولد رادیو از داوطلبان گویندگی، تست معلومات عمومی، فن بیان و شعر می‌گرفت. این بنا در حال حاضر در محوطه وزارت فناوری و اطلاعات قرار دارد.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

انگلیسی‌ها چطور به قلعه آمدند؟

حسن حسن‌زاده
روزنامه‌نگار

معنای نام قلعه، قلعه کوچک است اما این محله پیش از آنکه قلعه نامیده شود نام‌های دیگری هم داشت. در گذشته‌های دور به آن «کوچه ده» و «کوچه «سجاد» هم می‌گفتند اما امروز کمتر کسی از این نام‌های قدیمی خبر دارد. قلعه مثل دیگر آبادی‌های شمیران، آب و هوایی خوش داشت و همین عامل پای خانواده‌های اعیانی تهران قدیم را به این آبادی باز کرد. اعیان و اشراف تهران قدیم در قلعه خانه‌های بزرگ می‌خریدند و تابستان‌ها که تهران گرم می‌شد، به شمیران و خانه‌های خود در قلعه کوچ می‌کردند. این میان، فرنگی‌ها هم از اراضی قلعه بی‌نصیب نماندند. به‌ویژه وقتی که محمدشاه قاجار زمین‌های قلعه را به بریتانیایی‌ها تعارف کرد و آنها هم سال‌ها مالکیت زمین‌های قلعه را حتی تا دوران رضاحان در اختیار داشتند.

میان رژه ماشین‌های میلیاردی، برج‌ها و آبارتیمان‌های اعیانی قلعه هنوز هم می‌شود از تاریخ و هویت این محله سراغ گرفت؛ محله‌ای که بخشی از آن در دوران قاجار در تملک بریتانیایی‌ها بود و تابستان‌ها خانه‌هایش در قرق خانواده‌های اعیانی آن روزگار، در ادامه وجه‌تسمیه قلعه و برگ‌هایی از تاریخ آن را بخوانید. آبادی‌های شمیران که اکنون به محله‌های بالای شهر تبدیل شده‌اند، هر کدام تاریخچه و هویت پر و پیمانی دارند. قلعه یکی از آن محله‌هاست که اگر امروز با خیابان‌ها و خانه‌های اعیانی‌اش شناخته می‌شود اما هنوز هم با گذر از محدوده پل رومی، زیارت آستان مقدس امامزاده اسماعیل (ع) و مرور تاریخچه قنات‌هایش می‌توان به روزگار گذشته این محله سفر کرد. در منابع